

HAYZ FAOLIYATINING BUZILISHI VA UNING KELIB CHIQISH SABABLARI

Mamadjanova Maxsuda Rustamovna

*Andijon Abu Ali Ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi, Akusherlik
va ginekologiya kafedراسi o'qituvchisi.*

Annotatsiya: Ayollar reproduktiv salomatligi jamiyat salomatligining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Hayz siklining muntazamligi ayol organizmining gormonal muvozanati va reproduktiv tizim faoliyatining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi. Mazkur ilmiy maqolada hayz faoliyatining buzilishiga olib keluvchi omillar, ularning turlari hamda ayollar salomatligiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida hayz siklining buzilishi bilan bog'liq gormonal, psixologik va fiziologik omillar o'rganildi. Shuningdek, hayz sikli buzilishining oldini olish va davolashning zamonaviy usullari ham yoritib berildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hayz faoliyatining buzilishi ko'pincha gormonal disbalans, stress, noto'g'ri ovqatlanish hamda turmush tarzining o'zgarishi bilan bog'liq bo'ladi.

Kalit so'zlar: hayz sikli, reproduktiv salomatlik, gormonal buzilish, amenoreya, dismenoreya, ayollar salomatligi.

Abstract: Women's reproductive health is an important component of public health. The regularity of the menstrual cycle is an important indicator of the hormonal balance of the female body and the functioning of the reproductive system. This scientific article scientifically analyzes the factors leading to menstrual disorders, their types and their impact on women's health. During the study, hormonal, psychological and physiological factors associated with menstrual cycle disorders were studied. Modern methods of preventing and treating menstrual cycle disorders were also highlighted. The results of the study show that menstrual

disorders are often associated with hormonal imbalance, stress, poor nutrition and lifestyle changes.

Keywords: menstrual cycle, reproductive health, hormonal disorder, amenorrhea, dysmenorrhea, women's health.

KIRISH

Ayollar organizmining normal faoliyatida reproduktiv tizim alohida o‘rin tutadi. Reproaktiv tizim faoliyatining eng muhim ko‘rsatkichlaridan biri hayz siklining muntazamligidir. Hayz sikli ayol organizmidagi gormonal jarayonlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, u o‘rtacha 28 kun davom etadi.

Hayz siklining buzilishi zamonaviy tibbiyotda keng uchraydigan muammolardan biri hisoblanadi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, reproduktiv yoshdagi ayollarning qariyb 30–40 foizida turli darajadagi hayz sikli buzilishlari kuzatiladi. Bunday buzilishlar ayollarning umumiy salomatligi, reproduktiv imkoniyatlari hamda psixologik holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Hayz faoliyatining buzilishi turli sabablarga ko‘ra yuzaga keladi. Bular qatoriga gormonal muvozanatning buzilishi, endokrin kasalliklar, stress, noto‘g‘ri turmush tarzi, ovqatlanishdagi muammolar hamda turli ginekologik kasalliklar kiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi hayz faoliyatining buzilishiga olib keluvchi omillarni ilmiy jihatdan o‘rganish hamda ularning oldini olish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ayollar reproduktiv salomatligi masalasi tibbiyot fanida muhim tadqiqot yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ko‘plab olimlar hayz siklining buzilishi sabablari va uning oqibatlarini ilmiy jihatdan o‘rganib kelmoqdalar.

Tadqiqotchi A. S. Savelievaning ilmiy ishlarida hayz siklining buzilishi asosan gormonal tizim faoliyatining izdan chiqishi bilan bog‘liq ekanligi ta’kidlangan.

Uning fikriga ko‘ra, gipotalamus-gipofiz-tuxumdon tizimidagi o‘zgarishlar hayz siklining muntazamligini buzadi.

V. I. Kulakov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ayollarda hayz siklining buzilishi ko‘pincha stress, psixologik zo‘riqish va turmush tarzidagi o‘zgarishlar bilan bog‘liq ekanligi qayd etilgan.

Shuningdek, J. Berek va N. Novak tomonidan yozilgan ginekologiya bo‘yicha ilmiy manbalarda hayz siklining buzilishlari bir necha asosiy turlarga ajratiladi: amenoreya, oligomenoreya, dismenoreya va menorragiyalar.

Amenoreya — hayz ko‘rishning uzoq vaqt davomida to‘xtab qolishi bo‘lib, u birlamchi va ikkilamchi shakllarga bo‘linadi. Birlamchi amenoreya qizlarda 16 yoshgacha hayz ko‘rish boshlanmagan holatlarda kuzatiladi.

Dismenoreya esa hayz paytida kuchli og‘riqlar bilan namoyon bo‘ladi. Bu holat ayollarning kundalik faoliyatiga sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatadi.

So‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlarda hayz siklining buzilishida turmush tarzi muhim rol o‘ynashi ham ta’kidlanmoqda. Masalan, noto‘g‘ri ovqatlanish, semizlik yoki aksincha keskin vazn yo‘qotish gormonal muvozanatni buzishi mumkin.

Shuningdek, endokrin kasalliklar, xususan qalqonsimon bez kasalliklari ham hayz siklining buzilishiga sabab bo‘lishi mumkinligi ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, hayz siklining buzilishi ko‘p omilli jarayon bo‘lib, uning sabablari fiziologik, gormonal, psixologik va ijtimoiy omillar bilan bog‘liqdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tahliliy va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida ginekologiya va reproduktiv salomatlik sohasidagi ilmiy adabiyotlar o‘rganildi.

Shuningdek, hayz siklining buzilishiga olib keluvchi asosiy omillarni aniqlash maqsadida statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, kuzatuv va umumlashtirish usullari qo'llanildi.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari hayz siklining buzilishiga olib keluvchi bir qator omillar mavjudligini ko'rsatdi.

1. Gormonal buzilishlar

Ayollar organizmida estrogen va progesteron gormonlarining muvozanati buzilganda hayz sikli ham izdan chiqadi.

2. Stress va psixologik omillar

Kuchli stress holatlari gipotalamus faoliyatiga ta'sir ko'rsatib, gormonal jarayonlarni o'zgartirishi mumkin.

3. Noto'g'ri ovqatlanish

Vitamin va mineral moddalarning yetishmasligi reproduktiv tizim faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

4. Ginekologik kasalliklar

Tuxumdon kistasi, endometrioz va boshqa kasalliklar hayz siklining buzilishiga sabab bo'lishi mumkin.

5. Turmush tarzi omillari

Uyqusizlik, ortiqcha jismoniy zo'riqish ham hayz siklining buzilishiga olib kelishi mumkin.

XULOSA

Hayz siklining muntazamligi ayollar reproduktiv salomatligining muhim ko'rsatkichidir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hayz faoliyatining buzilishi ko'p omilli jarayon bo'lib, gormonal, psixologik va fiziologik omillar bilan bog'liq.

Hayz siklining buzilishining oldini olish uchun sog'lom turmush tarziga rioya qilish, to'g'ri ovqatlanish, stressdan saqlanish hamda muntazam tibbiy ko'rikdan o'tish muhim hisoblanadi.

Shuningdek, reproduktiv salomatlik bo'yicha aholining tibbiy savodxonligini oshirish ham muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Savelieva G. M. Ginekologiya. Moskva, 2018.
2. Kulakov V. I. Ayollar reproduktiv salomatligi asoslari. Moskva, 2019.
3. Berek J., Novak E. Gynecology. Philadelphia, 2020.
4. WHO. Women's reproductive health report. Geneva, 2022.
5. Speroff L. Clinical Gynecologic Endocrinology and Infertility. New York, 2017.
6. Edmonds D. Dewhurst's Textbook of Obstetrics and Gynaecology. Oxford, 2018.